

РЕЦЕНЗИЯ

от ДОЦ. Д-Р ВЛАДИМИРА СТЕФАНОВА АНГЕЛОВА

Педагогически факултет при ПУ „Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен

„доктор“ в област на висше образование 1. *Педагогически науки,*

Професионално направление 1.3. *Педагогика на обучението по ...*

Докторска програма: *Методика на обучението по математика в началните класове*

Автор: ас. ВАЛЕНТИНА ИВАНОВА ЧИЛЕВА

Тема: ПРОБЛЕМНИТЕ СИТУАЦИИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО МАТЕМАТИКА В ТРЕТИ КЛАС

Научен ръководител: ДОЦ. Д-Р ЯНКА СТОИМЕНОВА, Югозападен университет „Неофит Рилски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 2908 от 25.10.2017 г. на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски“ (ЮЗУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Проблемните ситуации в обучението по математика в трети клас“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. *Педагогически науки,* Професионално направление 1.3. *Педагогика на обучението по ...*, Докторска програма: *Методика на обучението по математика в началните класове.*

С решение от първото заседание на научното жури съм определена за рецензент на дисертационния труд.

Автор на дисертационния труд е Валентина Иванова Чилева – докторант към катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика“ с научен ръководител доц. д-р Янка Стоименова от ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Представеният от Валентина Иванова Чилева комплект документи и материали на хартиен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ЮЗУ. Тези документи и материали дават възможност за обективна и пълна оценка на докторанта в съответствие с нормативните документи.

Докторантът е приложил 10 публикации по темата на дисертационния труд.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Ас. Валентина Чилева получава ОКС „бакалавър“ по специалността *Начална училищна педагогика* през 2011 г. А през следващата 2012 г. придобива магистърска степен по *Предучилищна и начална училищна педагогика*. И двете ОКС са придобити в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Следва зачисляване в докторска програма *Методика на обучението по математика* към Факултета по педагогика на ЮЗУ с научен ръководител доц. д-р Янка Стоименова – 2013 г.

От 01.09.2016 г. досега Валентина Чилева заема длъжността *асистент* в ЮЗУ „Неофит Рилски“, катедра *Предучилищна и начална училищна педагогика*. В момента ръководи практическата дейност на студенти.

Валентина Чилева участва като член на екипа, работещ по проекта „Практическото обучение – изследователско начало и конкурентно предимство за студентите от Факултета по педагогика“.

Притежава социални, организационни и технически и компетентности: работа в екип, комуникационни умения при работа със студенти и ученици, лидерски умения, работа с компютър и интерактивна дъска. Владее английски език.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационното изследване е значима, както в научен, така и в научно-приложен аспект. Актуалността на разглеждания проблем е добре обоснована в уводната част на предложения труд, където обстойно са описани

мотивите за разработване на дисертационното изследване. Коректно и в логическа последователност са представени: обектът и предметът на изследването, целта на изследването, хипотезата на изследването, както и задачите, които си е поставил докторантът. Отражена е методологическата и теоретическата основа на изследването. Посочените методи на изследване дават необходимата информация за едно задълбочено изследване. Представен е прецизен и целесъобразен инструментариум за осъществяване на експерименталното проучване. Детайлно е изяснена организацията на изследването.

4. Познание на проблема

Ас. Валентина Чилева има широки познания в областта на разработвания проблем. Представеният теоретичен анализ на литературните източници, свързани с дисертационната тема, нивото, на което тя интерпретира изследвания проблем, проведената апробация в практиката – всичко това показва изключително задълбочено познание на разглежданата тематика и осъзнаване на актуалността ѝ.

5. Методика на изследването

Методиката на изследването е адекватна на поставените цели и задачи. Методите на теоретично и емпирично равнище са подбрани подходящо. Същото се отнася и за избора на критериите и показателите за измерване на математическите знания и умения на учениците, усвоени в условията на проблемно-ситуационно обучение.

Прави впечатление прецизността на докторанта при осъществяване на организацията на изследването. В стремежа към достоверност и надеждност на резултатите е използвано многообразие от изследователски методи, всеки от които интерпретира изследвания проблем в различен аспект. Като резултат се получава многопосочно и възможно най-всеобхватно проучване, чрез което са разкрити основните тенденции и закономерности.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният труд отговаря на изискванията за дисертационно изследване по методика на обучението по математика. Той е структуриран в увод, четири глави, заключение, литература и приложения.

Дисертационният труд е разработен в обем от 343 с. основен текст, 13 с. Литература (205 броя литературни източници) и 11 с. Приложения.

В първа глава е направен обстоен теоретичен анализ на множество научни трудове – психологически, педагогически и методически. При този анализ докторантът показва много добри умения за критично оценяване на схващанията и аргументите на различните автори по разглежданата проблематика. Разработката в тази глава включва две основни точки: Теоретични и концептуални постановки за проблемните ситуации и проблемността в учебния процес; Проблемните ситуации в условия на учебно-възпитателната дейност по математика. Въз основа на разсъжденията в тази глава авторът извежда свои изводи.

Втора глава започва с представяне на част от учебната програма по математика за трети клас от 2003 г. и сравнително разглеждане на учебниците по математика, разработени по тази програма. На тази основа са формулирани изводи, свързани с темата на дисертацията. Анализирани са резултатите от проведено проучване-анкета на учители относно познанията им за проблемните ситуации в обучението по математика. Представени и анализирани са резултатите от тест за диагностициране на математическите знания и умения на учениците, постъпващи в трети клас, и участващи в експеримента.

В трета глава се представя методиката за обучение на третокласници чрез проблемни ситуации. Изяснени са структурните компоненти на методическата система за създаване на проблемни ситуации в обучението по математика. Детайлно и прецизно е представена технологията за изграждане на умения за решаване на математически проблемни ситуации. Разработената система от упражнения може да се използва от учителите в учебния процес по математика.

Изследвани са равнища на развитие на умения, свързани с проблемното обучение, като са използвани подходящи процедури.

В четвърта глава се представя влиянието на проблемността при усвояване на математическото учебно съдържание от третокласници. Обработката на резултатите от дидактическият експеримент е направена с подходящ математико-статистически метод. Това е предпоставка за задълбочен анализ, който потвърждава хипотезата на изследването и дава основание за съществени изводи.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приемам описаните от докторанта научни приноси в теоретичен и практически аспект:

- За първи път в страната се разработва цялостно въпросът за присъствието на проблемни ситуации в учебния процес, като се засяга неговата технологична и психологическа страна.
- Предлага се класификация на проблемните ситуации в пространството на обучителния процес.
- Изграден и експериментално проверен е технологичен модел на процеса на решаване на математически проблемни ситуации.
- Разработва се система от упражнения за обучение на учениците в проблемно-познавателна дейност, като с помощта на тази дейност се изграждат умения за решаване на проблемни ситуации.
- Предлага се система от упражнения за диагностициране равнището на цялостното умение за решаване на проблемни ситуации. Установява се система от показатели за неговото измерване.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът има 10 самостоятелни публикации по темата на дисертационното изследване, представени в реномирани научни издания, като две от тях са с импакт-фактор. Прави впечатление, че всички публикации целенасочено представят отделни части от дисертационното изследване. Този факт и

направената апробация в практиката са показател за наличие на траен интерес у ас. Валентина Чилева по изследваната проблематика.

9. Лично участие на докторанта

Личният принос на докторанта в проведеното дисертационно изследване и при получаване на научно-приложни резултати, както и тяхната апробация в учебната практика е безспорен.

10. Автореферат

Авторефератът успешно отразява структурата на дисертационния труд, представяйки го в обобщен вид. Той отговаря на изискванията и представя последователността и реализацията на изследователските цели и задачи.

11. Критични забележки и препоръки

Добре би било списъкът с научните публикации на докторанта да е включен и в основното тяло на дисертационния труд.

12. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на докторанта да продължи своето изследване при ученици от началния етап на образование, обучаващи се по новите учебни програми по математика. Така ще се получи пълна реализация на авторовата концепция.

Смятам, че методическата система за обучение на ученици в проблемни ситуации от дисертацията може да се издаде като методическо помагало за учителя, и съм сигурна, че то ще бъде широко използвано от началните учители.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като обобщение може да се каже, че в дисертационния си труд докторантът Валентина Иванова Чилева показва изследователска ерудиция, компетентност, и задълбоченост. Началната хипотеза на изследването е доказана, изследователските задачи са реализирани успешно, целите на изследването са

постигнати. Създаден е продукт, който е с висока научна стойност и който е значим и лесно приложим в училищната практика.

Убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване и предлагам на научното жури да **присъди образователната и научна степен „доктор“ на Валентина Иванова Чилева** в област на висшето образование: *Педагогически науки*; професионално направление: 1.3. *Педагогика на обучението по ...*; докторска програма: *Методика на обучението по математика в началните класове*.

14.11.2017 г.

Рецензент:

доц. д-р Владимира Ангелова